

ним чином заповнені декларації про доходи та майно та вести облік доходів і витрат підопічних у випадках, передбачених цим Кодексом. Як бачимо, це кардинально відрізняється від оподаткування доходів померлої особи.

Таким чином, стосовно моменту припинення податкового обов'язку фізичної особи ми частково приєднуємося до концепцій О.О. Головашевича, І.І. Кучерова, М.П. Кучерявенка, Е.А. Ровинського [1-3; 7] та інших вчених, які вважають, що смерть фізичної особи платника податку або визнання її померлою у встановленому законодавством порядку є підставою для припинення податкового обов'язку фізичної особи.

На нашу думку, за наявності підстав, зазначених у ст. 37 та 99 Податкового кодексу, потрібно говорити не про виконання первісного податкового обов'язку новим суб'єктом, а про трансформацію податково-правових відносин, у результаті чого зникає «старе» зобов'язання зі сплати належних сум податку, і виникає нове, суб'єктом якого саме і є законний представник, встановлений у ст. 99 ПК. При цьому підставою для виникнення цього зобов'язання є не просто смерть фізичної особи, а складний юридичний факт, що складається як мінімум із трьох елементів: 1) смерті фізичної особи; 2) наявності майна, за рахунок якого можливо виконати зобов'язання; 3) прийняття спадщини та виконання всіх необхідних для цього процедур.

Список використаної літератури:

1. Головашевич О.О. Правове регулювання оподаткування доходів фізичних осіб в Україні : дис. ... канд. юрид. наук / Головашевич Олександр Олександрович. – Х., 2008.
2. Кучеров И.И. Налоговое право России : курс лекций / И.И. Кучеров. – М., 2001.
3. Основы налогового права : учеб. пособие / под ред. Н.П. Кучерявенко. – Харьков, 2003.
4. Податковий кодекс України № 2755-VI від 02.12.2010 // ВВР. – 2011. – № 13-17. – Ст. 112.
5. Про внесення змін до Закону України «Про Державний бюджет України на 2005 рік» та деяких інших законодавчих актів України : Закон України № 2505-IV від 25.03.2005 // ВВР України. – 2005. – № 17. – Ст. 267.
6. Про систему оподаткування : Закон України № 1251-XII від 25.06.1991 // ВВР України. – 1991. – № 39. – Ст. 510.
7. Ровинский Е.А. Основные вопросы теории советского финансового права / Е.А. Ровинский. – М., 1960.

Надійшла до редакції 21.12.2012

ДАБІЖУК В.І., здобувач
(Одеський державний
університет внутрішніх справ)

УДК 346.2 : 342.951

ЩОДО АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКСПОРТНОЇ БЕЗПЕКИ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Проаналізовано нормативно-правове забезпечення економічної безпеки експортної діяльності підприємств. Акцентовано на нормах конституції, які формують принципи безпеки, та окремих спеціальних законах України.

Ключові слова: економічна безпека, експортна безпека, суб'єкт господарювання, організаційно-правовий механізм, система забезпечення економічної безпеки.

Проанализировано нормативно-правовое обеспечение экономической безопасности экспортной деятельности предприятий. Акцентировано внимание на нормах конституции, которые формируют принципы безопасности, и отдельных специальных законах Украины.

Ключевые слова: экономическая безопасность, экспортная безопасность, субъект хозяйствования, организационно-правовой механизм, система обеспечения экономической безопасности.

The article analyzes the legal framework to ensure the economic security of export activity. The attention to the Constitution, which form the principles of security and some special laws of Ukraine.

Keywords: economic security, export security, entity, organizational and legal mechanism, the system of economic security.

Економічна безпека, зокрема експортна, суб'єктів господарської діяльності України, маючи на меті забезпечення досягнення і збереження такого стану об'єкта, за якого можна стабільно функціонувати та прогресивно розвиватися, протистояти зовнішнім і внутрішнім загрозам, а також досягати конкурентоздатності на зовнішніх ринках, дедалі більше лібералізує відносини із зовнішнім світом. Стан експортної безпеки суб'єктів господарської діяльності України впливає не тільки на розвиток внутрішнього ринку, рівень збалансованості економіки, але і є каталізатором інституціональних перетворень та фактором включення України до світового торговельно-економічного співробітництва, що призводить до зростання власної економіки.

Експортна безпека суб'єктів господарської діяльності залежить передусім від наявності правової системи регулювання захисту й ефективного механізму забезпечення її реалізації.

Актуальність обраного аспекту зумовлена необхідністю заповнити наявні прогалини в практичному застосуванні суб'єктами господарської діяльності конкретних норм міжнародного та національного законодавства, які регламентують забезпечення експортної безпеки.

Питання державного регулювання відносин у сферах зовнішньоекономічної діяльності, експорту України досліджено у роботах провідних українських та зарубіжних учених, таких як: С.С. Алексєєв, В.В. Копейчиков, М.Н. Марченко, П.М. Рабінович, О.Ф. Скакун, В.Д. Сорокін, І.М. Шопіна та ін. Окремим питанням адміністративно-правового регулювання в Україні присвятили увагу І.П. Голосніченко, Ю.М. Козлов, О.Д. Коломоєць, А.Т. Комзюк, В.Й. Развадовський, Х.П. Ярмачі та ін.

Проте, незважаючи на значну кількість наукових робіт, присвячених окремим аспектам правового регулювання зазначеної галузі, проблема комплексного теоретичного вивчення правового регулювання відносин у сфері експортної безпеки та їх впливу на діяльність суб'єктів господарської діяльності не ставилася. Брак такого дослідження позначається на ефективності діяльності суб'єктів господарської діяльності, а також на їх економічній і експертній безпеці, що у свою чергу впливає на національну безпеку країни.

З огляду на зазначене потребують подальшого розроблення проблеми сутності, змісту, поняття системи джерел правового регулювання експортної безпеки суб'єктів господарської діяльності в Україні.

У теоретичних джерелах існують різноманітні визначення категорії «правове регулювання», що зумовлено різноманітністю підходів до праворозуміння, кожен з яких має своє обґрунтування, понятійно-логічний апарат, а вибір одного з них врешті-решт залежить від дослідника і визначається специфікою і завданнями певного дослідження [1].

Не вдаючись до дефініції поняття «правове регулювання», зазначимо, що, як правило, під ним автори розумують:

– спосіб впливу держави на ті чи інші суспільні відносини, застосовані нею прийоми для встановлення взаємозв'язку сторін (А.М. Васильєв, П.М. Рабінович, Ю. Вовк, Г. Нагорняк, О.Д. Коломоєць, О.Ф. Скакун, В.П. Плавич, С.Ф. Кечекьян);

– прийоми юридичного впливу, їх поєднання, що характеризують використання в даній галузі суспільних відносин того чи іншого комплексу юридичних засобів (С.С. Алексєєв, Ю.М. Козлов, В.В. Копейчиков, В.С. Нерсисянц, В.Д. Сорокін, Х.П. Ярмачі);

– сукупність специфічно-нормативних засобів впливу права на суспільні відносини, що дозволяють відмежовувати правове регулювання від інших форм впливу права на названі відносини (А.Т. Комзюк, А.М. Вітченко, І.П. Голосніченко, М.Н. Марченко).

Аналіз значної кількості теоретичних джерел дає можливість для висновку про неоднозначність виконання питання щодо визначення категорії «правове регулювання», про наявну наукову дискусію в застосуванні зазначених термінів та розумінні їх правової природи. Правове регулювання є складною, багатоаспектною категорією: по-перше, це функція державного управління, щодо якого вона виступає засобом реалізації політики держави; по-друге, саме правове регулювання можна розглядати як управлінську діяльність, що має свої методи, способи, форми реалізації.

На основі аналізу наукових, нормативних та публіцистичних джерел пропонуємо авторське визначення поняття правового регулювання відносин у сфері забезпечення експортної безпеки суб'єктів господарської діяльності, під яким слід розуміти *процес цілеспрямованого впливу на суспільні відносини у сфері експортної діяльності суб'єктів господарської діяльнос-*

ті, які збігаються за своїм призначенням, метою та загальними функціями, але відрізняються кількістю та характером використовуваних засобів і методів, тобто ступенем імперативності впливу на суспільні відносини в цій сфері, зумовлені саме специфікою забезпечення експортної безпеки.

Слід зазначити, що адміністративно-правове забезпечення експортної безпеки суб'єктів господарської діяльності є складним об'єктом дослідження. Розуміння цього ключового поняття у вітчизняних джерелах на сучасному етапі досить різноманітне. Стосовно змісту поняття «адміністративно-правове забезпечення» існують різні точки зору та підходи. Разом із тим удосконалення адміністративно-правового забезпечення експортної безпеки суб'єктів господарської діяльності потребує чіткого усвідомлення цього процесу, адже в авторитетних джерелах визначення цієї діяльності практично відсутнє, а отже потребує дослідження.

Розглядаючи поняття «адміністративно-правове забезпечення», Р.В. Ігонін зазначає, що воно є надзвичайно важливою категорією для адміністративно-правової науки [2], свідченням чому є чисельні наукові праці і приклади його використання [3].

Як слушно зауважує О.І. Ієрусалімова, на сучасному етапі розвитку юридичної науки термін «забезпечення» охоплює багатогранну діяльність держави, спрямовану на юридичні засоби організації громадського життя, які об'єктивно необхідні в конкретних соціально-економічних і політичних умовах для забезпечення нормальної життєдіяльності суспільства і його членів на цивілізованих, демократичних засадах [2, с. 24].

Дослідники різних галузей права запевняють, що для забезпечення прав держава встановлює права та обов'язки суб'єктів і створює відповідні умови для їх реалізації [44, с. 72].

Як відомо, реалізація експортної безпеки суб'єктів господарської діяльності забезпечується у взаємовідносинах громадян з державою, при цьому держава покликана виражати публічні, спільні інтереси, а відтак – діяти на основі норм публічного права [5, с. 384], то забезпечення державою експортної безпеки суб'єктів господарської діяльності є публічною діяльністю. Як слушно зауважують В.К. Колпаков і О.В. Кузьменко, відносини публічної діяльності є предметом регулювання адміністративного права [6, с. 33]. В.Б. Авер'янов, О.Ф. Андрійко та В.І. Полухович стверджують, що визначальними критеріями у тлумаченні завдань адміністративного права мають стати такі нові функції, як «правозабезпечувальна» (у нашому випадку – забезпечення експортної безпеки суб'єктів господарської діяльності) і «правозахисна» (захист порушених прав) [7].

Таким чином, адміністративно-правове забезпечення експортної безпеки суб'єктів господарської діяльності є однією з найважливіших ознак правової держави і для її визначення у першу чергу необхідно з'ясувати значення терміна «забезпечення». Так, енциклопедична література надає такі його визначення:

- надання (постачання) чогось кимось у достатній кількості, створення всіх необхідних умов для здійснення чогось, гарантування чогось [8, с. 581];
- відгородження від збитків, браку, нестачі, від небезпеки, що загрожує кому-небудь; зробити цілком можливим, діючим, реально здійсненим [9, с. 364];
- генерування повного і достатнього комплексу умов, необхідних для здійснення чогось та гарантії будь-чого [10, с. 291];
- створення надійних умов для здійснення чого-небудь; гарантування чогось; захист, охорона кого-, чого-небудь від небезпеки [11, с. 281].

Вчені-адміністративісти, які досліджують поняття «правове забезпечення», по-різному визначають його, зокрема:

- як цілеспрямовану дію на поведінку людей і суспільні відносини за допомогою правових (юридичних) засобів (М.В. Цвік);
- як вплив на права і свободи громадян за допомогою певних юридичних засобів, насамперед норм права (А.Ю. Олійник, С.Д. Гусарев, О.Л. Слюсаренко);
- як сукупність гарантій реалізації і охорони прав громадян (М.В. Пучкова);
- як діяльність органів державної влади зі створення умов, необхідних для реалізації громадянами своїх прав (М.В. Пучкова);
- як гарантії, суть яких відтворюється при створенні ефективних умов для реалізації індивідом своїх прав і свобод (І.В. Ростовщиків);

– як сприяння реалізації прав і свобод людини та громадянина, їх охорони та захисту (В.О. Демиденко, О.В. Домбровська);

– як створення сприятливих умов для реалізації громадянами своїх прав; запобігання їх порушенню; відновлення порушених прав громадян (А.С. Олейник);

– як охорону і захист порушених прав громадян (А.А. Опальова);

– як повагу, дотримання, визнання та гарантію прав і свобод громадян;

– як здійснюване державою за допомогою правових норм, приписів і сукупності засобів упорядкування суспільних відносин, їх юридичного закріплення, охорони, реалізації і розвитку (Я.В. Лазур);

– як сукупність прав і свобод громадян, яку можна і необхідно впорядкувати за допомогою норм права і правових засобів (Н.М. Марченко);

– як діяльність державних органів, громадських організацій, посадових осіб і громадян щодо здійснення своїх функцій, компетенції, обов'язків з метою створення оптимальних умов для суворой, неухильної реалізації правових приписів та правомірною здійснення прав і свобод (К.Б. Толкачов, А.Г. Хабібулін);

– як підсумок, результат цієї діяльності, що виражається в реалізації правових приписів, прав і свобод громадян (К.Б. Толкачов, А.Г. Хабібулін).

Що стосується адміністративно-правового забезпечення, то, наприклад, на думку І.О. Іерусалімової, під ним слід розуміти повноту регулювання за допомогою норм адміністративного права суспільних відносин, що виникають для та в процесі їх реалізації, а також надання з допомогою цих норм відповідних гарантій, які разом з іншими правовими та неправовими гарантіями створюють стійку систему можливостей користування правовими цінностями в державі [12, с. 84].

Аналізуючи генетичний зв'язок між поняттями адміністративно-правового забезпечення та адміністративно-правового регулювання, Р.В. Ігонін під першим розуміє «регламентовану адміністративно-правовими нормами діяльність суб'єктів державно-владних повноважень, спрямовану на створення необхідних умов для належного функціонування системи, ... та встановлену адміністративно-правовими нормами систему гарантій належного функціонування системи» [2]. Автор запевняє, що таке визначення дозволяє виокремити аспект реальності забезпечення, який пов'язується з конкретною діяльністю суб'єктів владних повноважень, а не з абстрактним адміністративно-правовим регулюванням, на відміну від якого означає процес впливу на суспільні відносини з метою їх упорядкування. Практична діяльність суб'єктів владних повноважень є більш наближеною до реального здійснення правових приписів [2].

Відтак, можна констатувати, що адміністративно-правове забезпечення експортної безпеки суб'єктів господарської діяльності передбачає створення належних умов їх реалізації, регулювання та захисту. Отже, у результаті адміністративно-правового забезпечення експортної безпеки суб'єктів господарської діяльності має створюватися і зберігатися стійкий безпечний стан реалізації прав їх суб'єктів, при якому відсутні різного роду (посягання, порушення) загрози або створені протидії їм. Усе це здійснюється у процесі визначеної діяльності відповідних органів державної влади, насамперед управлінської.

Як запевняв академік В.Б. Авер'янов, об'єктом управлінських стосунків є забезпечення оптимальних організаційних умов спільної, комбінованої діяльності людей, спрямованої на досягнення певного загального результату [13, с. 17]. Отже, адміністративне право впливає на процес забезпечення експортної безпеки суб'єктів господарської діяльності, вже самим фактом свого існування підтримуючи належний рівень урегульованості та порядку всієї сукупності стосунків у зазначеній сфері. За допомогою адміністративно-правових норм забезпечується змістовність управлінського впливу, взаємні зв'язки учасників управлінських стосунків, розподіл між ними завдань, повноважень та відповідальності щодо адміністративно-правового забезпечення експортної безпеки суб'єктів господарської діяльності.

Таким чином, враховуючи вищенаведене, на нашу думку, під адміністративно-правовим забезпеченням експортної безпеки суб'єктів господарської діяльності слід розуміти процес діяльності органів державного управління щодо створення належних умов їх реалізації, гарантування охорони та захисту від протиправних дій, виконанням матеріальних і процесуальних юридичних засобів та способів.

Норми ст. 7 Закону «Про зовнішньоекономічну діяльність» від 16 квітня 1991 р. зазначають, що регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні здійснюється за допомогою: законів України; передбачених у законах актів тарифного і нетарифного регулювання, які видаються державними органами України в межах їх компетенції; економічних заходів оперативного регулювання (валютно-фінансового, кредитного та іншого) у межах законів України; рішень недержавних органів управління економікою, які приймаються за їх статутними документами в межах законів; угод, які укладаються між суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності та не суперечать законам України [14].

Правове регулювання відносин у сфері експортної безпеки суб'єктів господарської діяльності здійснюється прийняттям законів та законодавчих актів Верховною Радою, нормативних актів Кабінету Міністрів, указів Президента та інших органів влади України.

На жаль, в Україні немає окремого закону, який би регулював відносини як у сфері економічної безпеки, так і забезпечення експортної безпеки суб'єктів господарської діяльності. Державна підтримка експортної безпеки суб'єктів господарської діяльності є однією з найголовніших складових зовнішньоекономічної діяльності держави в межах державної політики економічного й соціального розвитку країни, а також складової економічної безпеки, що спирається на норми Конституції, кодексів, процесуального законодавства, законів України та підзаконних нормативно-правових актів й охоплює, з одного боку, сфери торгівельних відносин із зарубіжними країнами-партнерами, групами країн та міжнародними організаціями, з іншого – відносини у сфері забезпечення економічної безпеки, складовою якої є експортна безпека суб'єктів господарської діяльності. Тому, розглядаючи правове регулювання відносин у сфері забезпечення експортної безпеки суб'єктів господарської діяльності, слід розглядати норми права, які регулюють відносини в зазначеній сфері.

Аналіз норм ст. 7 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» від 16 квітня 1991 р. вказує, що регулювання експортної безпеки суб'єктів господарської діяльності здійснюється згідно з принципами, визначеними в ст. 2 цього Закону, із метою забезпечення збалансованості економіки та рівноваги внутрішнього ринку України; стимулювання прогресивних структурних змін в економіці, також зовнішньоекономічних зв'язків суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності України; створення найбільш сприятливих умов для залучення економіки України в систему світового поділу праці та її наближення до ринкових структур розвинених зарубіжних країн [14].

Забороняється регулювання експортної діяльності суб'єктів господарської діяльності прямо не передбаченими у ст. 7 Закону «Про зовнішньоекономічну діяльність» актами і діями державних і недержавних органів [14].

З аналізу норм ст. 7 Закону «Про зовнішньоекономічну діяльність» нормативно-правові акти, що регулюють експортну діяльність суб'єктів господарської діяльності і відповідно до закону є регуляторними актами, розробляються, розглядаються, приймаються та оприлюднюються з урахуванням вимог Закону України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності» від 11 вересня 2003 р. [14].

Норми Конституції встановлюють основні принципи функціонування й розвитку сфери експортної безпеки суб'єктів господарської діяльності, визначають організаційно-правові засади державного регулювання нею. Зокрема, аналіз п. 9 ч. 1 ст. 92 Конституції дає змогу дійти висновку, що організація діяльності та регулювання у сфері забезпечення експортної безпеки суб'єктів господарської діяльності визначається винятково законами України.

Також норми Конституції формують фундаментальні та принципіві положення, які забезпечують:

- захист економічної безпеки держави; охорону прав власності, основних цінностей та гарантій в економічній сфері (ч. 1, 2 ст. 42);
- захист однаковою мірою приватної, державної, муніципальної та інших форм власності (ч. 3 ст. 41).

Безперечно, важливим для правового регулювання у сфері забезпечення експортної безпеки суб'єктів господарської діяльності є проголошений у ст. 13 Конституції України принцип забезпечення державою захисту прав усіх суб'єктів права власності і господарської діяльності.

Список використаної літератури:

1. Шопіна І.М. Щодо концептуальних підходів до визначення поняття правового регулювання / І.М. Шопіна // Форум права. – 2011. – № 2. – С. 1055-1061 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2011-2/11simvpr.pdf>.
2. Ігонін Р.В. Поняття адміністративно-правового забезпечення функціонування системи судів загальної юрисдикції / Р.В. Ігонін [Електр. ресурс]. – Режим доступу : www.nbuv.gov.ua/.2011-01-Igonin.
3. Голосніченко І.П. Адміністративне право України: основні поняття : навч. посібник / І.П. Голосніченко, М.Ф. Стахурський ; за заг. ред. докт. юрид. наук, проф. І.П. Голосніченка. – К., 2005.
4. Вівчаренко О. Право власності на землю в Україні (актуальні проблеми) / О. Вівчаренко. – Івано-Франківськ, 1998.
5. Скакун О.Ф. Теорія держави і права : підруч. / О.Ф. Скакун [пер. з рос.]. – Х., 2008.
6. Колпаков В.К. Адміністративне право України : підруч. / В.К. Колпаков, О.В. Кузьменко. – К., 2003.
7. Авер'янов В.Б. Академічні дослідження проблем державного управління та адміністративного права: результати і перспективи / В.Б. Авер'янов, О.Ф. Андрійко, В.І. Полухович // Юридичний журнал. – 2004. – № 5 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://justinian.com.ua/article.php?id=1191>.
8. Словарь русского языка : словарь [В 4-х т. Т. 2] / АН СССР, Институт русского языка. – 3-е изд., стер. – М., 1986.
9. Даль В.И. Толковый словарь живого великорусского языка : словарь / В.И. Даль. – М., 1994.
10. Александрова З.Е. Словарь синонимов русского языка: около 9000 синонимических рядов : словарь / З.Е. Александрова [под ред. Л.А. Чешко]. – [изд. 5-е, стереотип.]. – М., 1986.
11. Великий тлумачний словник сучасної української мови : словарь / укл. і гол. ред. В.Т. Бусел. – К.; Ірпінь, 2003.
12. Ієрусалімова І.О. Механізм адміністративно-правового забезпечення прав і свобод людини та громадянина : дис. ... канд. юрид. наук / Ін-т законодавства Верховної Ради України / І.О. Ієрусалімова. – К., 2006.
13. Державне управління: Проблеми адміністративно-правової теорії та практики / за заг. ред. В.Б. Авер'янова. – К., 2003.
14. Про зовнішньоекономічну діяльність : Закон України від 16 квітня 1991 р. № 959-XII // ВВР УРСР. – 1991. – № 29. – Ст. 377.

Надійшла до редакції 27.11.2012

ЖЕЛЕФ Г.Б., здобувач
(Національна академія внутрішніх справ)

УДК 346.2 : 342.951

**ПРАВОВІ ЗАСАДИ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ
ХОЛДИНГОВИХ КОМПАНІЙ В УКРАЇНІ**

Проаналізовано правові засади публічного адміністрування холдингових компаній в Україні в умовах адаптації до сталих європейських традицій. Розкрито сутність основних принципів, акцентовано на необхідності їх неухильного дотримання та впровадження у процесі публічного адміністрування холдингів.

Ключові слова: правові засади, холдингові компанії, законодавство, принципи, публічне адміністрування.

Проведен анализ правовых основ публичного администрирования холдинговых компаний в Украине в условиях адаптации к устойчивым европейским традициям. Раскрыта сущность основных принципов, акцентировано внимание на необходимости их неукоснительного соблюдения и внедрения в процессе публичного администрирования холдингов.

Ключевые слова: правовые основы, холдинговые компании, законодательство, принципы, публичное администрирование.

The article analyses the legal principles of public administration of holding companies in Ukraine in conditions of adaptation to sustainable European traditions. Was investigated the essence of the basic principles, accented attention on the necessity of strict observance and implementation in the process of public administration of holdings.

Keywords: legal basis, holding companies, legislation, principles of public administration.

